

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs

Citadeles iela 1, Rīga, LV-1010, tālr. 67356161, 67356140, e-pasts pasts@knab.gov.lv, www.knab.gov.lv

Rīgā

Dokumenta datums ir tā
elektroniskās parakstīšanas datums.
Dokumenta numuru skatīt pievienotajā datnē.

_____ Nr. _____

Tieslietu ministrijai
Paziņošanai e-adresē

Uz 01.02.2024. Nr. 1-12/355

Par VDK darbiniekiem un informatoriem likumos noteiktajiem ierobežojumiem

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (turpmāk – KNAB), atbildot uz Tieslietu ministrijas (turpmāk – TM) 2024. gada 1. februāra vēstuli Nr. 1-12/355 (KNAB reģistrēta ar Nr. 456), kurā TM lūdz KNAB sniegt izvērtējumu par tā kompetencē esošajos tiesību aktos Valsts drošības komitejas (turpmāk – VDK) darbiniekiem un informatoriem noteikto ierobežojumu turpmākas saglabāšanas nepieciešamību un pamatotību, informē:

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums (turpmāk – KNAB likums) nosaka KNAB tiesisko statusu un darbību. Vienlaikus KNAB likums paredz noteiktas prasības, kādām jāatbilst personai, lai tā varētu būt KNAB amatpersona. Atbilstoši KNAB likuma 4. panta piektās daļas 8. punktā un 5. panta piektās daļas 8. punktā noteiktajam uz KNAB priekšnieka un KNAB amatpersonas amatu var pretendēt persona, kura nav un nav bijusi PSRS, Latvijas PSR vai kādas ārvalsts, kas nav Eiropas Savienības vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts, drošības dienesta (izlūkdienesta vai pretizlūkošanas dienesta) štata vai ārštata darbinieks, aģents, rezidents vai konspiratīvā dzīvokļa turētājs.

Vienlaikus, lai strādātu KNAB, amatpersonai un darbiniekam ir nepieciešams saņemt speciālo atļauju pieejai valsts noslēpumam. Lai to saņemtu, personai ir jāatbilst likuma "Par valsts noslēpumu" 9. pantā noteiktajām prasībām. Līdz ar to KNAB likumā ietvertie ierobežojumi VDK darbiniekiem un informatoriem attiecībā uz tiesībām ieņemt amatu KNAB ir skatāmi kopsakarā ar likumu "Par valsts noslēpumu" un attiecīgi tajā izvirzītajām prasībām valsts noslēpuma aizsardzībai.

Vērtējot, vai konkrētie ierobežojumi pretendēt uz KNAB priekšnieka vai amatpersonas amatu ir nepieciešami un samērīgi, jāņem vērā KNAB statuss un funkcijas. Atbilstoši KNAB likuma 2. pantā noteiktajam KNAB ir Ministru kabineta pārraudzībā esoša valsts pārvaldes iestāde. Tās kompetencē ir korupcijas novēršana un apkarošana, kā arī politisko organizāciju (partiju) un to apvienību finansēšanas noteikumu izpildes kontrole un priekšvēlēšanu aģitācijas kontrole. Attiecīgi KNAB darbība ir tieši saistīta ar valstiskās drošības, neatkarības un demokrātijas aizsardzību. VDK darbiniekiem un informatoriem KNAB likumā noteiktā ierobežojuma uzdevums ir aizsargāt valsts demokrātisko iekārtu pret tādu personu līdzdalību valsts dienestā, kuras bija piederīgas pie institūcijām, kas bija saistītas ar demokrātisko vērtību

graušanu,¹ kā arī aizsargāt pret tādām personām, kuras arī ētisku apsvērumu dēļ nav cienīgas kļūt par amatpersonām demokrātiskā valstī².

KNAB amatpersona darbojas valsts vārdā un tās konkrētās darbības un lēmumi rada juridiskas sekas un skar citu personu intereses. Attiecīgi KNAB amatpersonai ir jāatbilst ne tikai profesionālajām, bet arī augstām morāles un ētikas prasībām, kura apzinīgi un godprātīgi pilda savus amata pienākumus, pati ievēro likumos un citos normatīvajos aktos noteikto, tādējādi vairojot sabiedrības uzticību gan KNAB, gan valstij kopumā. Tieši tautas uzticēšanās valsts institūcijām ir būtisks demokrātijas stabilitātes priekšnoteikums³.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka KNAB amatpersonu un darbinieku tiešie amata pienākumi ir saistīti ar valsts noslēpuma un Eiropas Savienības klasificētās informācijas apstrādi. Līdz ar to KNAB ir nepieciešams nodrošināt, ka valsts noslēpumam un Eiropas Savienības klasificētai informācijai nepieklūst personas, kuras šo informāciju varētu izmantot gan pret Latvijas valsti un tās demokrātisko iekārtu, gan arī pret kādu no Eiropas Savienības dalībvalstīm. VDK darbinieki un informatori var potenciāli apdraudēt Latvijas Republikas suverenitāti, ņemot vērā šo personu piederības sajūtu Krievijas Federācijai, tās politiskajam virzienam un atbalstot Krievijas Federāciju karā pret Ukrainu. Lai arī Valsts pārvaldes iekārtas likumā ir iekļauta prasība par valsts institūcijā nodarbinātā pienākumu būt lojālam Latvijas Republikai un tās Satversmei, šobrīd nav skaidru mehānismu, ar kuru palīdzību savlaicīgi identificējamās valstij nelojālas personas un attiecīgi atbrīvojamas no ieņemamā amata valsts pārvaldē. Tāpēc šobrīd VDK darbinieku un informatoru atrašanās amatos valsts pārvaldē vērtējama kā tiešs drauds nacionālajai drošībai. Tādējādi šobrīd likumdevēja noteiktie ierobežojumi ir vērtējami kā piemēroti leģitīmā mērķa (aizsargāt demokrātisko valsts iekārtu un sabiedrisko drošību) sasniegšanai.

KNAB redzējumā noteikto ierobežojumu piemērošana amatpersonu atlasē darbam dienestā stiprina pilsoņu uzticēšanos valsts varas pārstāvjiem, šajā gadījumā KNAB amatpersonām. Sabiedrības uzticība ir svarīgs faktors sekmīgai KNAB likumā noteikto funkciju īstenošanai, savukārt efektīva korupcijas apkarošana ir viens no priekšnosacījumiem valsts ekonomiskajai attīstībai un stabilitātei.

Apkopojot iepriekš minēto, secināms, ka, saglabājot KNAB likumā noteiktos ierobežojumus uz VDK darbinieku un informatoru tiesībām ieņemt amatus KNAB, sabiedrībai iegūstamais labums ir lielāks par indivīda tiesību ierobežojuma rezultātā nodarītajiem zaudējumiem. Tādējādi tiek nodrošināta valsts interešu un demokrātiskas iekārtas aizsardzība. Šī brīža ģeopolitiskajā situācijā ikvienas valsts pārvaldes iestādes, to amatpersonu un darbinieku pienākums ir saglabāt demokrātisku valsts iekārtu un stiprināt gan valsts iekšējo, gan arī ārējo drošību. Līdz ar to KNAB likumā minētie ierobežojumi VDK darbiniekiem un informatoriem ir atzīstami kā samērīgi un saglabājami.

Priekšnieks

J. Straume

Bernharde 67797259

Liga.Bernharde@knab.gov.lv

ŠIS DOKUMENTS IR PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU
UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

¹ Satversmes tiesas 2006.gada 11.aprīļa sprieduma lietā Nr.2005-24-01 10. punkts, 11. lp.

² Satversmes tiesas 2006.gada 11.aprīļa sprieduma lietā Nr.2005-24-01 11.1. apakšpunkts, 13. lp

³ Satversmes tiesas 2006.gada 11.aprīļa sprieduma lietā Nr.2005-24-01 10. punkts, 11. lp.